

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Evidence investičních nástrojů

Právní úprava evidence investičních nástrojů je oblastí na pomezí soukromého a veřejného práva, která v posledním desetiletí prošla významnými změnami zejména v důsledku zániku Střediska cenných papírů, rekonstrukcí soukromého práva a nabytím účinnosti nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 909/2014 ze dne 23. července 2014 o zlepšení vypořádání obchodů s cennými papíry v Evropské unii a centrálních depozitářích cenných papírů a o změně směrnic 98/26/ES a 2014/65/EU a nařízení (EU) č. 236/2012 (dále jen „CSDR“).

Tento článek si klade za cíl stručně popsat koncepci evidence investičních nástrojů a rozdíly mezi jejími jednotlivými druhy a stupni a přiblížit tuto problematiku širší odborné veřejnosti.

Investiční nástroje a východiska jejich evidence

Co se rozumí investičními nástroji, je vymezeno v § 3 zákona č. [256/2004](#) Sb., o podnikání na kapitálovém trhu (dále jen „ZPKT“). Jedná se zejména o investiční cenné papíry, cenné papíry kolektivního investování, nástroje peněžního trhu, deriváty a povolenky na emise skleníkových plynů. Z uvedeného výčtu je zřejmé, že ne všechny investiční nástroje jsou cennými papíry[1] (příkladem takového investičního nástroje jsou deriváty) a naopak ne všechny cenné papíry budou investičními nástroji. Těmi jsou dle ZPKT pouze cenné papíry (i) obchodovatelné na kapitálovém trhu a zároveň spadající do některé z kategorií uvedených v § 3 odst. 2 ZPKT (akcie, dluhopisy aj.) a (ii) cenné papíry kolektivního investování (podílové listy, akcie společností s proměnným základním kapitálem aj.).

Řádná evidence investičních nástrojů je jedním ze základních předpokladů fungujícího kapitálového trhu. Bez ohledu na to, zda se jedná o cenné papíry, zaknihované cenné papíry či investiční nástroje, které povahu cenného papíru nemají, je evidence investičních nástrojů v českém právním řádu pojata zásadně jako dvoustupňová. Vyšším stupněm bude v závislosti na konkrétním druhu investičního nástroje vždy centrální evidence zaknihovaných cenných papírů nebo samostatná evidence investičních nástrojů. Nižšími stupni těchto evidencí pak jsou evidence navazující na centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů a evidence navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů. Příslušná právní úprava je obsažena zejména v § 91 a násl. ZPKT a v § 525 a násl. zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „OZ“).

Druhy majetkových účtů

Investiční nástroje podléhající evidenci musí být vedeny na tzv. majetkových účtech. Podle toho, kdo má (resp. se presumuje, že má) vlastnické právo k evidovaným investičním nástrojům zapsaným na majetkovém účtu, pak tyto účty dělíme na účty vlastníků a účty zákazníků.

Na účtu vlastníka jsou evidovány investiční nástroje toho, pro něhož byl tento účet zřízen. Zákon stanoví vyvrátitelnou právní domněnku, že vlastníkem investičního nástroje je osoba, na jejímž účtu vlastníka je zaknihovaný cenný papír evidován.[2]

Na účtu zákazníků jsou evidovány investiční nástroje osob, které investiční nástroje svěřily tomu, pro něhož byl účet zákazníků zřízen. V případě účtu zákazníků tak osoba, na jejímž účtu jsou tyto investiční nástroje evidovány, není jejich vlastníkem.[3]

Rozlišování mezi účty vlastníků a účty zákazníků reflektuje právní úpravu evidence investičních nástrojů v ZPKT. Ta obecně vychází z modelu, kdy osoba vedoucí centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů, popř. samostatnou evidenci investičních nástrojů, vede pro vybrané osoby držící příslušné veřejnoprávní povolení (např. obchodníky s cennými papíry, banky aj.) účty zákazníků. Tyto osoby pak pro konkrétní vlastníky těchto investičních nástrojů vedou ve svých navazujících evidencích účty vlastníků. V praxi tak bude zřejmě nejčastější případ, kdy centrální depozitář vede účet zákazníků pro svého účastníka, který dále ohledně zaknihovaných cenných papírů na tomto účtu zákazníků vede pro své zákazníky (vlastníky příslušných cenných papírů) účty vlastníků.

Z uvedeného plyne, že český právní řád obecně předpokládá pouze dva články evidence investičních nástrojů, a to ve vyšším stupni účet zákazníků a v nižším stupni účty vlastníků. Řetězení více účtů zákazníků za sebou české právo až na výjimky nepřipouští – k tomu podrobněji dále.

Centrální evidence zaknihovaných cenných papírů

Již samotný název napovídá, že v centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů lze ve vyšším stupni evidence vést pouze jednu podmnožinu investičních nástrojů, a to zaknihované cenné papíry. Pro ostatní kategorie investičních nástrojů ZPKT vyhrazuje (v některých případech obligatorně a v jiných fakultativně) ve vyšším stupni samostatnou evidenci investičních nástrojů.

Zároveň platí, že všechny zaknihované cenné papíry vydané dle českého práva musí být ve vyšším stupni vedeny zásadně v centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů. Výjimky z tohoto pravidla představují pouze zaknihované cenné papíry kolektivního investování vedené v samostatné evidenci investičních nástrojů podle zákona č. [240/2013](#) Sb., o investičních společnostech a investičních fondech („**ZISIF**“) administrátorem investičního fondu[4], a zaknihované státní dluhopisy vedené v samostatné evidenci zaknihovaných státních dluhopisů Ministerstvem financí České republiky.[5] Výše uvedené výjimky však nejsou obligatorní. Uvedené subjekty se totiž mohou rozhodnout, že zmíněné zaknihované cenné papíry budou evidovat v centrální evidenci u centrálního depozitáře cenných papírů.[6]

Centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů může vést pouze centrální depozitář nebo zahraniční centrální depozitář. Centrální depozitáře fungují na účastnickém principu, což znamená, že své služby (včetně vedení účtů zákazníků) poskytují primárně svým účastníkům.[7] Jedinou osobou s povolením ČNB k činnosti centrálního depozitáře v ČR je společnost Centrální depozitář cenných papírů, a.s. (dále jen „**CDCP**“), avšak v souladu s čl. 23 a 25 CSDR mohou své služby na území České republiky poskytovat rovněž centrální depozitáře z jiných členských států EU a za určitých podmínek rovněž ze zemí mimo EU. V souladu s čl. 49 CSDR je možné zaknihované cenné papíry vydané podle českého práva vést i v jiných centrálních evidencích podle zahraničního práva. Uvedený článek CSDR tedy zakládá právo emitenta umístit emisi zaknihovaných cenných papírů i v zahraničním centrálním depozitáři (usazeném v EU nebo uznaném ESMA[8]), který neposkytuje služby na území ČR. Pokud tento centrální depozitář návrh emitenta akceptuje, požádá svůj domovský orgán dohledu o notifikaci u ČNB.[9] Poté zahraniční centrální depozitář může začít poskytovat služby tuzemskému emitentovi dle českého práva.

Za centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů ZPKT dále označuje:

- evidenci cenných papírů představujících právo na splacení dlužné částky (typicky dluhopisy), vydaných Českou republikou, Českou národní bankou („**ČNB**“), popř. jinými emitenty, vedenou

ČNB[10];

- evidenci imobilizovaných cenných papírů,[11] jestliže ji vede podle českého práva CDCP, zahraniční centrální depozitář, či ČNB.

Osoba vedoucí centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů (tj. CDCP, zahraniční depozitář či ČNB), může tuto evidenci vést na účtech vlastníků nebo na účtech zákazníků. Z nově otevřených majetkových účtů budou v praxi převažovat účty zákazníků. Účty vlastníků vedené CDCP jsou aktuálně v naprosté většině případů představovány majetkovými účty vedenými pro vlastníky v tzv. nezařazené evidenci, kterou CDCP vede v důsledku převzetí evidence investičních nástrojů od Střediska cenných papírů v souladu s § 202 a násl. ZPKT, ke kterému došlo v roce 2010.

Evidence navazující na centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů

Nižším stupněm evidence ve vztahu k zaknihovaným cenným papírům je tzv. navazující evidence zaknihovaných cenných papírů. Tu může vést pouze:

- obchodník s cennými papíry, pokud má povolení poskytovat doplňkovou investiční službu úschova a správa investičních nástrojů,[12] a zahraniční osoba s tomu odpovídající činností;
- administrátor ve smyslu ZISIF, pokud jde o podílové listy nebo zakladatelské nebo investiční akcie vydávané investičním fondem, a zahraniční osoba s tomu odpovídající činností;
- ČNB;
- CDCP, popř. zahraniční centrální depozitář či zahraniční osoba oprávněná vést evidenci investičních nástrojů.

V praxi bude navazující evidenci zaknihovaných cenných papírů nejčastěji vést obchodník s cennými papíry, popř. administrátor investičního fondu. Navazující evidenci zaknihovaných cenných papírů lze podle českého práva vést pouze na účtech vlastníků. Z tohoto pravidla ZPKT na rozdíl od evidence navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů nestanovuje žádné výjimky, a to ani pro zahraniční osoby vedoucí navazující evidenci v zahraničí podle cizího práva. To však bez dalšího nemůže vyloučit další řetězení účtů zákazníků, když angažovaností zahraniční osoby, pro níž je navazující evidence vedena, se vztah mezi touto zahraniční osobou a jejími „zákazníky“ dostává mimo působnost českého práva.[13] To však nic nemění na závěru, že evidenci zaknihovaných cenných papírů lze dle českého práva vést pouze jako dvoustupňovou. V této souvislosti je třeba rovněž zmínit, že evidenci zaknihovaných cenných papírů se částečně věnují i § 82 a násl. zákona č. [91/2012](#) Sb. o mezinárodním právu soukromém (dále jen „**ZMPS**“). Dle § 83 odst. 2 ZMPS: „nakládání se zaknihovaným nebo imobilizovaným cenným papírem nebo jiným cenným papírem zapsaným v evidenci, nebo nakládání s právem zapsaným v evidenci, které se chová jako zaknihovaný cenný papír, se řídí právem státu, v němž je vedena evidence, ve které se provádí zápis; zpětný a další odkaz jsou vyloučeny. Volba práva je přípustná, jen jde-li o právo státu, v němž má osoba vedoucí evidenci k okamžiku volby práva sídlo nebo pobočku, a vedení evidence patří mezi obvyklé činnosti této osoby.“

Samostatná evidence investičních nástrojů

Pro jiné investiční nástroje než zaknihované cenné papíry ZPKT stanovuje ve vyšším stupni tzv. samostatnou evidenci investičních nástrojů. V té mohou být vedeny:

- zaknihované cenné papíry kolektivního investování (pokud nejsou vedeny v centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů – k tomu viz výše);
- listinné investiční nástroje v úschově nebo imobilizované cenné papíry;
- zahraniční investiční nástroje, které má ve své moci obchodník s cennými papíry za účelem poskytnutí investiční služby;

- investiční nástroje výše neuvedené, jejichž povaha to umožňuje.

Na rozdíl od centrální evidence zaknihovaných cenných papírů je samostatná evidence investičních nástrojů značně decentralizovaná, když ZPKT její vedení svěřuje mnohem širšímu okruhu subjektů, což je rovněž důsledkem většího okruhu investičních nástrojů, které v samostatné evidenci mohou být vedeny. Subjekty oprávněnými vést samostatnou evidenci tak jsou:

- obchodník s cennými papíry, pokud má povolení poskytovat doplňkovou investiční službu úschova a správa investičních nástrojů, a zahraniční osoba s tomu odpovídající činností;
- administrátor ve smyslu ZISIF, pokud jde o podílové listy nebo zakladatelské nebo investiční akcie vydávané investičním fondem, a zahraniční osoba s tomu odpovídající činností;
- provozovatel vypořádacího systému, pokud jde o investiční nástroje způsobilé k vedení v samostatné evidenci, s výjimkou zaknihovaných cenných papírů kolektivního investování, u kterých je oprávněn vypořádat pohledávky a dluhy z obchodů s nimi;
- banka oprávněná poskytovat doplňkovou investiční službu úschova a správa investičních nástrojů, a zahraniční osoba s tomu odpovídající činností.

Investiční nástroje v samostatné evidenci lze, obdobně jako v centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů, vést jak na účtech vlastníků, tak na účtech zákazníků. Podrobnou úpravu požadavků na organizační a technické zabezpečení vedení evidence, postupu při zřízení majetkových účtů v samostatné evidenci a jejich náležitostí, evidence jednotlivých investičních nástrojů v samostatné evidenci, aj. stanoví vyhláška č. [58/2006](#) Sb. o způsobu vedení samostatné evidence investičních nástrojů a evidence navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů.

Evidence navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů

Evidence navazující na samostatnou evidenci investičních nástrojů je obdobou evidence navazující na centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů. Navazující evidenci mohou vést stejné druhy osob jako samostatnou evidenci investičních nástrojů a dále CDCP, popř. zahraniční centrální depozitář či zahraniční osoba oprávněná vést evidenci investičních nástrojů. Na rozdíl od evidence navazující na centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů však ZPKT u této evidence v některých případech dovoluje řetězení více účtů zákazníků. To však pouze v případě, kdy osoba vedoucí navazující evidenci podle českého práva zřizuje majetkový účet pro zahraniční osobu[14], pokud tato osoba vede navazující evidenci v zahraničí podle cizího práva. Samotný požadavek zákona na to, aby byla navazující evidence v dalším stupni vedena podle cizího práva, však pouze akcentuje, že evidence investičních nástrojů vedená podle českého právního řádu nikdy nebude mít více než dva stupně. Rozdíl oproti centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů je tak v tomto ohledu spíše formální.

Evidence emisí zaknihovaných cenných papírů

Osoby vedoucí centrální evidenci zaknihovaných cenných papírů a samostatnou evidenci zaknihovaných cenných papírů kolektivního investování jsou mimo výše uvedených evidencí povinni vést též tzv. evidenci emisí, a to na základě smlouvy uzavřené s příslušným emitentem. Vedení evidence emisí má značný přesah do práva obchodních společností. Dle § 264 odst. 1 zákona č. [90/2012](#) Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále jen „ZOK“), u emitentů zaknihovaných akcií může být seznam akcionářů nahrazen evidencí zaknihovaných cenných papírů. V případě konání valné hromady to pak bude právě výpis ze seznamu emisí vydaný CDCP, který bude emitentům sloužit jako nástroj pro zjištění, kteří akcionáři byli k rozhodnému dni oprávněni k účasti na valné hromadě. Dle § 405 odst. 3 a 4 ZOK pak u emitentů (akciových společností) zaknihovaných cenných papírů rozhodným dnem k účasti na valné hromadě bude zpravidla sedmý den předcházející dni konání valné hromady, přičemž emitent má povinnost si nejpozději do dne konání valné hromady opatřit výpis emise k rozhodnému dni.

Mgr. Jan Čermák

[Weinhold Legal, v.o.s. advokátní kancelář](#)

Florentinum
Na Florenci 15
110 00 Praha 1

Tel.: +420 225 385 333
Fax: +420 225 385 444
e-mail: wl@weinholdlegal.com

[1] K definici cenného papíru srov. § 514 OZ.

[2] Srov. § 527 OZ

[3] Srov. § 528 OZ

[4] Srov. § 54 odst. 1 písm. a) ZISIF

[5] Srov. § 35 odst. 1 písm. d) zákona č. [218/2000](#) Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)

[6] Srov. FRANĚK, Michal. § 93. In: HUSTÁK, Zdeněk, CETLOVÁ, Klára, DOLEŽALOVÁ, Daniela, FRANĚK, Michal, SMUTNÝ, Aleš, ŠOVAR, Jan. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 587.

[7] Seznam účastníků CDCP je dostupný [zde](#).

[8] Evropský orgán pro cenné papíry a trhy

[9] Důvodová zpráva k zákonu č. [148/2016](#) Sb., kterým se mění zákon č. [256/2004](#) Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

[10] Srov. § 33 odst. 2 zákona č. [6/1993](#) Sb., o České národní bance

[11] K pojmu imobilizované cenné papíry srov. § 2413 a násl. OZ

[12] Srov. § 4 odst. 3 písm. a) ZPKT;

[13] Srov. FRANĚK, Michal. § 92. In: HUSTÁK, Zdeněk, CETLOVÁ, Klára, DOLEŽALOVÁ, Daniela, FRANĚK, Michal, SMUTNÝ, Aleš, ŠOVAR, Jan. Zákon o podnikání na kapitálovém trhu. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 584.

[14] Tj. zahraničního obchodníka s cennými papíry, zahraniční osobu oprávněnou vykonávat úschovu cenných papírů nebo vedení evidence zaknihovaných cenných papírů investičního fondu, zahraniční banku oprávněnou poskytovat doplňkovou investiční službu úschova a správa investičních nástrojů zahraniční depozitář apod.

Další články:

- [Nařízení prodeje jednotky jako ultima ratio ochrany práv ostatních vlastníků?](#)
- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Holdingové struktury a odpovědnost mateřské společnosti](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?](#)
- [Právo společníka na informace v s. r. o.: silný nástroj kontroly, ale ne bez hranic](#)
- [Kupní smlouva k nemovité věci bez určení kupní ceny: Nejvyšší soud koriguje katastrální praxi](#)
- [Společnost s podíly 50:50 - právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost - prokura](#)